

ΣΩΜΑΤΕΜΠΟΡΟΙ ΤΟΥ 1821

Όταν οι “αγνοί μαχητές” πουλούσαν τουρκάλες σε κοτζαμπάσηδες και φιλέλληνες

από *Λάζαρος Γιάννης*

Όργιο λεηλασίας των λαφύρων και σφαγές αμάχων ακολούθησαν την αθέτηση της συμφωνίας, που προέβλεπε την προστασία των οθωμανών και τη διεκπεραίωσή τους στις ασιατικές ακτές, ύστερα από τη συνθηκολόγηση και παράδοση του κάστρου του Ακροκορίνθου, τον Ιανουάριο του 1822. Κατά τη μεταφορά τους ως τα πλοία, αιχμάλωτοι και άμαχοι δέχθηκαν επιθέσεις από ομάδες ρωμιών και ληστεύθηκαν, γυναικόπαιδα αρπάχθηκαν και πολλοί άνδρες σφαγιάστηκαν. Οι εναπομείναντες μπαρκαρίστηκαν σε δυο καράβια, που τα βούλιαξαν και τους έπνιξαν όλους. Από τους 600 που παραδόθηκαν, κανείς στο τέλος δεν επέζησε.

Ακόμη πιο θλιβερή ήταν η τύχη όσων γυναικών επέζησαν. Υπέστησαν κάθε λογής προσβολές και ταπεινώσεις. Όσες δεν ήταν νέες κι όμορφες, ήταν άχρηστες. Αυτές, απλά τις βασάνιζαν και τις έσφαζαν. Τις πιο καλοδιατηρημένες τις πουλούσαν.

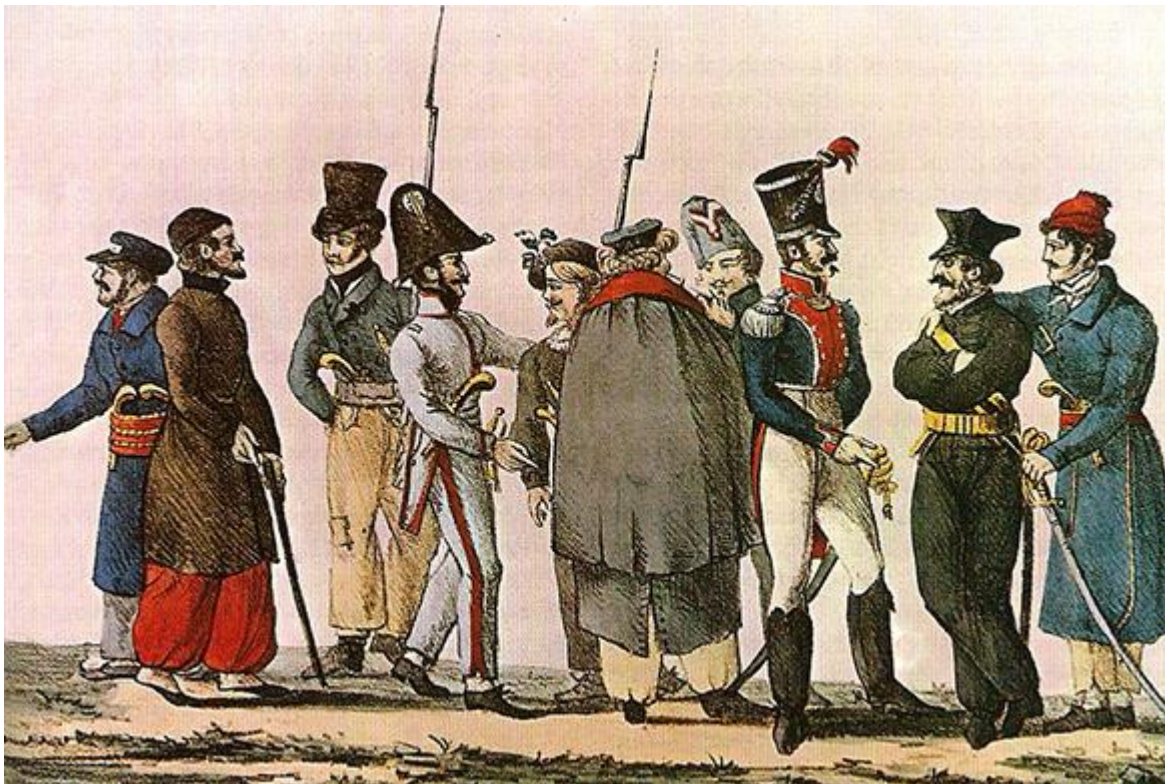
Στον Ακροκόρινθο (όπως και σε πολλές άλλες παρόμοιες περιπτώσεις) πουλούσαν Οθωμανές, γυναίκες και κορίτσια, 30 ως 40 γρόσια τη μία, ανάλογα με την ηλικία και την ομορφιά τους. Κι αγόραζαν όλοι: Έφοροι, προεστοί, ακόμα κι οι εθελοντές φιλέλληνες!

Στο άρθρο αυτό θα περιγράψουμε απίστευτες σκηνές ντροπής, που αμαυρώνουν την προπαγανδιζόμενη από το επίσημο κράτος εικόνα του '21. Η ιστορική αλήθεια είναι εντελώς διαφορετική από τις ηρωικές περιγραφές στα σχολικά βιβλία και στους πανηγυρικούς λόγους περί ανδραγαθημάτων των δήθεν ανιδιοτελών αγωνιστών, που

με αγνά εθνικοθηρησκευτικά κίνητρα μάχονταν για την ελευθερία τους.

Αν ανατρέξουμε στα κείμενα, που μας άφησαν οι ίδιοι οι «αγωνιστές» του '21 (απομνημονεύματα κ.ά.) ή στα χρονικά, που έγραψαν διάφοροι ξένοι αξιωματικοί και φιλέλληνες, θα βρούμε απίστευτες κωμικοτραγικές καταστάσεις, που μαρτυρούν, ότι ο μοναδικός σκοπός των ξεσηκωμένων ήταν το πλιάτσικο, οι περιουσίες (χωράφια, χρυσαφικά κ.λπ.) των ανυπεράσπιστων εκείνη την εποχή μουσουλμανικών οικογενειών στην Πελοπόννησο, δεδομένου, ότι ο οθωμανικός στρατός ήταν απασχολημένος με τον Αλή Πασά στην Ήπειρο.

Αρβανιτόβλαχοι κ.λπ. επήλυδες στο σύνολό τους εξ άλλου, δεν είχαν καμία ελληνική εθνική συνείδηση, αλλά ενεργούσαν με εντελώς ταπεινά κίνητρα. Ενώ κέρδιζαν σε μάχες, άφηναν τους οθωμανούς, που κατεδίωκαν, πολλές φορές να φεύγουν και ασχολούνταν με τη λαφυραγωγία αλληλομαχώντας άγρια μεταξύ τους. Πολιορκούσαν τα κάστρα ανυπομονώντας πότε θα πέσουν, γιατί λαχταρούσαν να σφάξουν τους οθωμανούς (άνδρες, γυναίκες, παιδιά αδιακρίτως), ώστε να προσπορισθούν τα τιμαλφή τους (κοσμήματα, οικιακά είδη κ.λπ.).

Ομάδα ευρωπαϊών αξιωματικών και φιλελλήνων.
Πολλές φορές τους επιτίθονταν και τους λήστευαν οι ίδιοι οι ρωμιοί.

Το ρομαντικό όνειρο των πεπαιδευμένων ευρωπαίων

Σε όλη την προ του '21 περίοδο κυριαρχούσε ανάμεσα στους πεπαιδευμένους ευρωπαίους το ρομαντικό όνειρο για την αναγέννηση της κλασικής Ελλάδας. Σ' αυτό το όραμα έπαιξαν σημαντικό ρόλο οι ελληνικοί μύθοι, που αποτελούσαν το στημόνι της ποιητικής του Byron. Μερικοί από τους φιλέλληνες ζούσαν σε φαντασιώσεις. Περίμεναν, πως θα συναντούσαν στην Ελλάδα αρχαιομαθείς χλαμυδοφόρους να δημηγορούν σε κάποια σύγχρονη Πνύκα. Η προσγγείωσή τους ήταν κωμικοτραγική. (Διαβάστε στην «[Ελεύθερη Έρευνα](#)»: [Η ανώμαλη προσγγείωση των φιλελλήνων](#)).

Όταν βέβαια άρχισαν να φτάνουν στην Ευρώπη τα νέα από τον ελλαδικό χώρο και να γίνονται γνωστές οι ωμότητες και τα πλιάτσικα των ρωμιών το '21, όπως η σφαγή της Τριπολιτσάς, πολλοί ξένοι τότε,

υς είχαν να κάνουν. Στιγμάτισαν τους ρωμιούς για τις βαρβαρότητες, ενώ αρκετοί φιλέλληνες άλλαξαν γνώμη, όπως ο Puskin, ο Goethe και άλλοι στοχαστές.

Οι περιγραφές ενός ιταλού αξιωματικού

Τον Σεπτέμβριο του 1821 έφθασε στην Ελλάδα μια πολυμελής ομάδα ιταλών αξιωματικών, στην οποία περιλαμβανόταν κι ο νεαρός αξιωματικός **Brengeri**, που έγραψε ένα ημερολόγιο των πολεμικών του περιπλανήσεων, το οποίο δημοσιεύθηκε σε ένα περιοδικό του Λονδίνου με τίτλο: «Περιπέτειες ενός ξένου στην Ελλάδα». (*«Adventures of a foreigner in Greece»*, *London Magazine*, Αύγ. 1826 - Ιαν. 1827).

Καταγόταν από τη Ρώμη, ήταν φιλελεύθερος κι είχε διωχθεί για τη συμμετοχή του στα επαναστατικά κινήματα της Ιταλίας. Όπως όλοι οι απόστρατοι και άνεργοι ευρωπαϊοί αξιωματικοί, είδε την Ελλάδα ως καταφύγιο κι ευκαιρία σταδιοδρομίας. Απογοητεύθηκε όμως κι αυτός και καταριόταν την ώρα που ταξίδεψε ως εδώ. Βρήκε το λαό απολίτιστο. Αισθάνθηκε αποστροφή για τους ρωμιούς και μίσησε τους λαϊκούς ηγέτες, χαρακτηρίζοντάς τους «*αμαθείς, υπερόπτες και αρπακτικούς*».

Ορκίζεται, πως περιγράφει με ευσυνειδησία, ειλικρίνεια και σχολαστικότητα ό,τι είδε και ό,τι άκουσε και πως οι προσωπικές του δοκιμασίες —και των συντρόφων του— εξαιτίας των ρωμιών, δεν θα θολώσουν την κρίση του. Σε πολλές περιπτώσεις επιμένει, πως οι πολεμικές νίκες των ρωμιών ήταν αποτέλεσμα τύχης ή συνέπεια της βλακειάς των οθωμανών.

Δεν έχουμε ανάγκη από ξένους!

Στις 15 Οκτωβρίου, ενώ ο Brengeri και η υπόλοιπη ομάδα των ιταλών οδοιπορούσαν προς την Καλαμάτα, πληροφορήθηκαν για την άλωση της Τριπολιτσάς. Σην κεντρική πλατεία της Καλαμάτας συνάντησαν μερικούς γάλλους και γερμανούς εθελοντές με στρατιωτικές στολές. Απ' αυτούς έμαθαν ότι υπήρχαν στην πόλη γύρω στους διακόσιους ξένους, ότι επικρατούσε γενική σύγχυση, ότι δεν βρήκαν την υποδοχή που περίμεναν κι ότι όσοι δεν είχαν δικά τους χρήματα αντιμετώπιζαν μεγάλες δυσκολίες. Τους οδήγησαν στο διοικητή, κάποιον Παρασκευά, έμπορο από την Τεργέστη, που τους έστειλε στο κατάλυμά τους, στο σπίτι ενός παπά. Ήταν μια σοφίτα εντελώς γυμνή. Σ' αυτή την άθλια καμαρούλα έπρεπε να εγκατασταθούν δέκα αξιωματικοί.

Σε λίγο διαπίστωσαν ότι στο ισόγειο του σπιτιού υπήρχε ένα δωμάτιο με σοφά στρωμένο και μαξιλάρια. Αποφάσισαν να το καταλάβουν δια της βίας. «*Σκεφτήκαμε, άλλωστε, πως είμαστε άξιοι καλύτερης υποδοχής*», γράφει ο Brengeri.

Αλλά ενώ ετοιμάζονταν να περάσουν τη νύχτα στο καινούργιο κατάλυμα μπήκε η υπηρέτρια και «*με αγενέστατο τρόπο*» τους είπε να φύγουν. «*Κι επειδή αρχίσαμε να γελάμε, βγήκε και ξαναγύρισε με το νοικοκύρη —τον παπά— που άρχισε να μας καταδιάζει σε άθλια ιταλικά για τη συμπεριφορά μας. Με ποιο δικαίωμα μπήκατε στο ξένο σπίτι;*».

Οι αξιωματικοί απάντησαν πως κάνει λάθος αν πιστεύει ότι θα τους μεταχειρισθεί σαν κτήνη και πως «είχε υποχρέωση να περιποιηθεί τους ανθρώπους που ήρθαν από ξένο τόπο να χύσουν το αίμα τους για την ελευθερία της πατρίδας του».

Αλλά ο παπάς αγρίεψε: «Και ποιος σας είπε να 'ρθείτε; Δεν έχουμε ανάγκη από ξένους!

Εθελοντές στρατιωτικοί: Τυχοδιώκτες και εθνικιστές

Η στάση των ευρωπαϊών εθελοντών στρατιωτικών πάντως—όχι μόνο σε αυτή την περίπτωση, αλλά και γενικότερα— αποκαλύπτει και την προσωπικότητά τους και την ψυχολογία τους. Έρχονταν ως μισθοφόροι, ήταν από φυσικού τους αυταρχικοί και αξίωναν τις ανέσεις που απολάμβαναν όταν υπηρετούσαν στο στρατό της πατρίδας τους. Τυχοδιωκτικά κι όχι φιλελληνικά ήταν τα κίνητρα των περισσότερων. Το ταξίδι στην Ελλάδα αποτελούσε ευκαιρία για άσκηση του επαγγέλματός τους, για συνέχιση της στρατιωτικής τους σταδιοδρομίας,

Επιπλέον, άγρια σωβινιστικά πάθη τους διαιρούσαν. Υπήρχε μίσος π.χ. μεταξύ γάλλων και γερμανών με αιτία τους πρόσφατους τότε πολυαίμακτους ναπολεόντειους πολέμους. Την ίδια στιγμή, γερμανοί και γάλλοι καταφρονούσαν τους ιταλούς. Αμφισβητούσαν την επαγγελματική τους αξία. Έτσι, η Ελλάδα έγινε πεδίο εθνικιστικών ανταγωνισμών. Όλοι οι ευρωπαίοι εθελοντές θεωρούσαν ταπεινωτικό να τεθούν υπό τη διοίκηση αλλοεθνών αξιωματικών. Όλοι διεκδικούσαν θέσεις πλάι στους ρωμιούς πολιτικούς, που συνήθιζαν να περιστοιχίζονται από πολυπρόσωπα—και συνήθως περιττά— επιτελεία από ξένους.

Ζήτω η Κλεφτεριά!

Στο πρώτο χωριό, οκτώ μίλια από την Καλαμάτα, οι αγωγιάτες ξεφόρτωσαν στην πλατεία κι έφυγαν. Οι εθελοντές πήγαν στους Έφορους και δείχνοντας τα φύλλα πορείας του Παρασκευά ζήτησαν—διαμέσου του δραγουμάνου τους— καταλύματα, τροφή και άλογα, προκειμένου να συνεχίσουν την άλλη μέρα την πορεία τους. Οι Έφοροι απάντησαν ιταλικά: «Δεν χρειαζόμαστε ξένους. Είμαστε ικανοί να τσακίσουμε μόνοι μας τους τούρκους».

Γυρίζοντας στην πλατεία βρήκαν ένα γέροντα, που προθυμοποιήθηκε να τους φιλοξενήσει και να τους εφοδιάσει με τα αναγκαία. Τους είπε: «Φίλοι μου, δεν πρέπει να κακοκαρδίζεστε από την υποδοχή των αρχόντων στις πολιτείες και στα χωριά. Είναι όλοι πλούσιοι και περισσότερο τούρκοι, παρά έλληνες. Με τους τούρκους ήταν ένα».

Αλλά δεν ήταν όλοι οι Έφοροι κοτζαμπάσηδες ή όργανα των οθωμανών. Οι αντιδράσεις τους οφείλονταν κυρίως σε οικονομικά αίτια. Τα χωριά που βρίσκονταν πάνω στους κεντρικούς δρόμους δέχονταν όλα τα βάρη του πολέμου. Έπρεπε να προσφέρουν καταλύματα και να τρέφουν όλα τα στρατιωτικά τμήματα που περνούσαν και ακόμα να παραχωρούν τα ζώα τους και αγωγιάτες. Υποχρεώνονταν επίσης να φιλοξενούν όσους ήταν εφοδιασμένοι με έγγραφα από τη Διοίκηση. Σε λίγους μήνες εξαντλήθηκαν οι πόροι. Τα χωριά, απογυμνωμένα από τις αναγκαστικές εισφορές, εξαθλιώθηκαν. Τότε άρχισε η βία και η καταπίεση, που εξαγρίωσε τους χωριάτες. Η απάντηση των Εφόρων ήταν η δική τους φυσική αντίδραση μπροστά στον καταναγκασμό. Τώρα, έπρεπε να θρέψουν, να εφοδιάσουν ξένους. Κι ακόμα να εξασφαλίσουν υποζύγια για τις αποσκευές τους.

Μόλις νύχτωσε, έγινε ένοπλη επίθεση κατά του σπιτιού τους. Οι εθελοντές βγήκαν και πήραν θέσεις. Οι ρωμιοί εξαφανίσθηκαν μέσα στη νύχτα. Ξεκίνησαν χαράματα. Σε κανένα χωριό δεν έβρισκαν τρόφιμα χωρίς πληρωμή. Αποφάσισαν, λοιπόν, να ζυγώσουν στα κοπάδια και να τουφεκίσουν κανένα πρόβατο. «*Σκοτώσαμε και μερικά γουρούνια. Μια μέρα πιάσαμε κι ένα μοσχάρι*». Οι τσοπάνηδες άρχισαν τους θρήνους και τους κοπετούς. Διαπιστώνοντας, όμως, πως δεν υπήρχε ελπίδα για αποζημίωση, παρακάλεσαν τους επιδρομείς να τους δώσουν, τουλάχιστον, τα τομάρια. «*Τους κάναμε πρόθυμα το χατήρι*».

Διαπίστωση, γράφει ο Ιταλός εθελοντής, «*ότι με το καλό δεν γίνεται τίποτα στην Ελλάδα. Μόνο με τη φοβέρα και το ξύλο κάνεις τη δουλειά σου και μπορείς να βρεις, ό,τι θέλεις. Ήταν η καθιερωμένη συμπεριφορά των τούρκων. Άλλη μεταχείριση δεν ήξεραν οι Έλληνες*» (σελ. 472).

Αυτή την αντίληψη για τους ρωμιούς είχαν οι περισσότεροι εθελοντές. Αλλά και μερικοί ρωμιοί σκέφτονταν με τον ίδιο τρόπο. Ο Γερμανός εθελοντής **Franz Lieber** γνώρισε στην Κόρινθο κάποιον στενό συγγενή του Οδυσσέα Ανδρούτσου. Τσουγκρίζοντας το ποτήρι, ένας πολωνός λοχαγός είπε: «*Ζήτω η ελευθερία. Ο ρωμιός αναπήδησε έξαλλος σαν να τον περιπαίξαμε: "Είναι σιχαμερή κουβέντα! Εδώ χρειάζεται μπαστούνι κι όχι ελευθερία. Η Ρωσία πρέπει να κυβερνήσει κι όχι ελευθερία"*» (σελ. 145).

Ο Lieber διαπίστωσε ότι επικρατούσε γενική δυσαρέσκεια. Άκουσε κάποιον ρωμιό, που βρισκόταν σε ευθυμία, να φωνάζει: «*Ζήτω η Κλεφτεριά!*», χλευάζοντας το «*Ζήτω η Ελευθερία*» (σελ. 95).

Στην Τριπολιτσά

Ζυγώνοντας στην Τριπολιτσά, συνάντησαν ένα κοπάδι. Ζήτησαν από τον τσοπάνη ένα πρόβατο, αλλά εκείνος αρνήθηκε. Οι αξιωματικοί σκότωσαν αμέσως τέσσερα και τα φόρτωσαν στα μουλάρια τους.

Φάνηκαν κιάλας έξω από την πόλη τα πρώτα πτώματα, που σάπιζαν στον ήλιο. «*Αμέτρητα όρνια τρέφονταν από ανθρώπινες σάρκες*». Όλα σχεδόν τα σπίτια της Τριπολιτσάς είχαν γίνει παρανάλωμα της φωτιάς. Οι δρόμοι ήταν γεμάτοι κουφάρια, η ατμόσφαιρα μολυσμένη. (Διαβάστε στην «[Ελεύθερη Έρευνα](#)»: [Από την Τριπολιτσά στην... Τρόικα](#)).

Τους έστειλαν σ' ένα μισοκαμένο, ρυπαρό σπίτι, που ανάδινε ανυπόφορη δυσωδία. Αναζητώντας την αιτία ανακάλυψαν σε μια κάμαρα του ισογείου οκτώ πτώματα. Κι επειδή όλα τα σπίτια ήταν γεμάτα σκοτωμένους αποφάσισαν να διανυκτερεύσουν εκεί.

Ρώτησε γιατί δεν ενταφιάζουν τα πτώματα, που δημιουργούσαν κίνδυνο επιδημίας. Από περιφρόνηση στους τούρκους, του απάντησαν. «*Δεν είναι άξιοι ταφής*».

Δεν καταλάβαιναν, γράφει ο Ιταλός αξιωματικός, ότι μόνο του εαυτού τους ζημίωναν. Είχε κιάλας ξεσπάσει η επιδημία. Κατά τη διάρκεια της σφαγής έρριχναν τα πτώματα των τούρκων στα πηγάδια, χωρίς ν' αναλογίζονται τις συνέπειες. Κι από τότε ήταν υποχρεωμένοι να κουβαλούν νερό από απόσταση τριών μιλίων.

Στα μάτια των ξένων εθελοντών τα τείχη της Τριπολιτσάς ήταν ένας ασήμαντος φράχτης. «*Όταν είδαμε τις οχυρώσεις αποσβολωθήκαμε. Δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε πώς κράτησε έξι μήνες η πολιορκία, ενώ αρκούσαν 500 άνδρες για την εκπόρθησή της μέσα σε μια μέρα. Όταν όμως πληροφορηθήκαμε ότι δεν υπήρχαν ούτε όπλα ούτε πολεμοφόδια, ότι οι Έλληνες δεν είχαν ιδέα από τακτικό πόλεμο και πολιορκίες κάστρων κι ότι*

στην πόλη βρίσκονταν ισχυρά στρατεύματα υπό τον γενναίο Κεχαγιά-μπέη, αναγνωρίσαμε πως κατόρθωσαν πολλά και μεγάλα».

Οι εθελοντές μπήκαν σε πολλά σπίτια της Τριπολιτσάς. Παντού υπήρχαν πτώματα και σκυλιά που τα καταβρόχιζαν. Εντύπωση τους προκάλεσαν τα γυμνά σώματα των γυναικών και των παιδιών.

Στο Άργος

Από την Τριπολιτσά προχώρησαν προς το Άργος, όπου συνάντησαν τον **Υψηλάντη**. Καθόταν σ' ένα χαλί, στο πάτωμα, σε μια μεγάλη κάμαρα. Σε λίγο μπήκε κι ο **Κολοκοτρώνης** με δέκα καπεταναίους και τον **Παλαιών Πατρών Γερμανό**. «Κάθισαν όλοι κατάχαμα χωρίς να υποκλιθούν στον πρίγκηπα». Οι ξένοι εθελοντές είχαν έμμονη ιδέα με το πρωτόκολλο, την ιεραρχία, την κοινωνική συμπεριφορά. «Ο Υψηλάντης μας σύστησε στον Κολοκοτρώνη, αλλά αυτός δεν καταδέχτηκε ούτε να μας κοιτάξει, ούτε να μας μιλήσει. Μόνο δύο καπεταναίοι μας είπαν δυο λόγια. Σηκωθήκαμε ενοχλημένοι να φύγουμε, γιατί ήταν αδύνατο να ανεχθούμε τη συμπεριφορά του Κολοκοτρώνη και το αυταρχικό ύφος που έπαιρνε καθώς μιλούσε στον πρίγκηπα και τους καπεταναίους. Είχε υπερροπτική έκφραση και επίβουλη φυσιογνωμία».

Στο Άργος, ο Brengeri γνώρισε και άλλους Ιταλούς εθελοντές του συντάγματος των Τακτικών. Ήταν κακοντυμένοι και φαίνονταν άρρωστοι. «Βλέποντας τις γυαλισμένες μπότες και τα σιδερωμένα πουκάμισά μας γελούσαν.

— Κι εμείς ήρθαμε στην Ελλάδα με τις καλές μας στολές και να που καταντήσαμε. Περιμένετε λίγο, τα ίδια θα πάθετε κι εσείς. Οι στρατιώτες μας είναι σχεδόν γυμνοί και ξυπόλητοι. Το συσσίτιό μας είναι μισό καρβέλι μαύρο ψωμί. Οι άνθρωποι μας πεθαίνουν από τις στερήσεις. Όσο είχαμε χρήματα ή πράγματα για πούλημα ζούσαμε υποφερτά, αλλά τώρα που εξαρτιόμαστε από το συσσίτιο και το μισθό, βρισκόμαστε σε φρικτή κατάσταση».

Οι Ιταλοί αξιωματικοί γνώρισαν στο Άργος τον πιεμοντέζο **συνταγματάρχη Tarella** και τον γενοβέζο **συνταγματάρχη επίσης, Dania**. «Ήταν και οι δύο αηδιασμένοι από την πορεία των ελληνικών πραγμάτων» (σελ. 480). Δεν πήραν τίποτα από τα λάφυρα της Τριπολιτσάς και μισούσαν τον Κολοκοτρώνη και τους καπεταναίους.

Εισήγηση στον Υψηλάντη για δολοφονία του Κολοκοτρώνη

Ο **συνταγματάρχης Baleste**, διοικητής του συντάγματος των Τακτικών, εκμυστηρεύθηκε στον Brengeri ότι εισηγήθηκε στον Υψηλάντη τη δολοφονία του Κολοκοτρώνη (σελ. 481). Ο Ιταλός εθελοντής καταγράφει τα λόγια του Baleste, όπως τα άκουσε από τον ίδιο:

«Υψηλότατε, μ' όλο που διαπράξατε μερικά λάθη και φθάσατε στο σημείο να εξαρτιόσαστε από τον Κολοκοτρώνη, υπάρχει τρόπος, αν πραγματικά αγαπάτε την πατρίδα σας, να απαθανατισθείτε. Οι επαναστάσεις δεν πετυχαίνουν χωρίς αιματοχυσία. Έχουμε το παράδειγμα της Ιταλίας. Όλοι οι Ευρωπαίοι είναι στο πλευρό σας. **Είδατε πώς σας συμπεριφέρεται ο Κολοκοτρώνης ύστερα από την άλωση της Τριπολιτσάς, όπου άρπαξε τόσους θησαυρούς, που θα αρκούσαν για τη χειραφέτηση της Ελλάδας.** Ήρθε η στιγμή.

»Αν μας δώσετε την άδεια, αύριο το πρωί ο Κολοκοτρώνης και οι δορυφόροι του δεν θα υπάρχουν. Τα πλούτη του θα περάσουν στα χέρια σας. Θα παραμερίσετε τους αχρείους και θα δημιουργήσετε στρατεύματα ικανά να

εξασφαλίσουν την ανεξαρτησία της πατρίδας σας. Ο Κολοκοτρώνης θα είναι ο χειρότερος εχθρός σας, και αν ακόμα κατορθώσετε να σχηματίσετε κυβέρνηση. Μοναδική επιθυμία του είναι να συνεχίσει το ληστρικό του βίο, το επάγγελμα που ασκούσε ως τώρα».

Ο Υψηλάντης, γράφει ο Ιταλός αξιωματικός, αφού άκουσε τη σοφή συμβουλή του συνταγματάρχη, απάντησε πως δεν ήταν τύραννος και δεν θα κηλίδωνε τα χέρια του με το αίμα των συμπατριωτών του.

Οι καπεταναίοι του '21

Το '21, ο καθένας μπορούσε να λέει πως είναι καπετάνιος υψώνοντας μια σημαία στην κατοικία του, σημάδι, πως είχε στρατολογήσει στρατιώτες με δικές του δαπάνες. Δεν είχε σημασία αν ο ένας είχε πέντε άνδρες κι οι άλλοι εκατό. Όλοι ήταν καπεταναίοι. Αλλά κανείς δεν ήξερε ποια ήταν τα καθήκοντα που αντιστοιχούσαν στο βαθμό του. Κάθε καπετάνιος πήγαινε όπου ήθελε χωρίς να λογαριάζει τις διαταγές. Αν ζύγωνε ο εχθρός, οι καπεταναίοι συγκεντρώνονταν βιαστικά και συζητούσαν τα διάφορα ενδεχόμενα για τις κινήσεις και την επίθεση. Αν ήταν τυχερό να συμφωνήσουν, κατάρτιζαν ένα αμυντικό σχέδιο.

Αλλά τις περισσότερες φορές υπήρχε ανάμεσά τους φθόνος και φιλοπρωτία κι ο ένας ανησυχούσε μήπως ο άλλος κερδίσει περισσότερα λάφυρα. Τότε, όλα τα σχέδια εγκαταλείπονταν και κανένας δεν νοιαζόταν για την εισβολή του εχθρού.

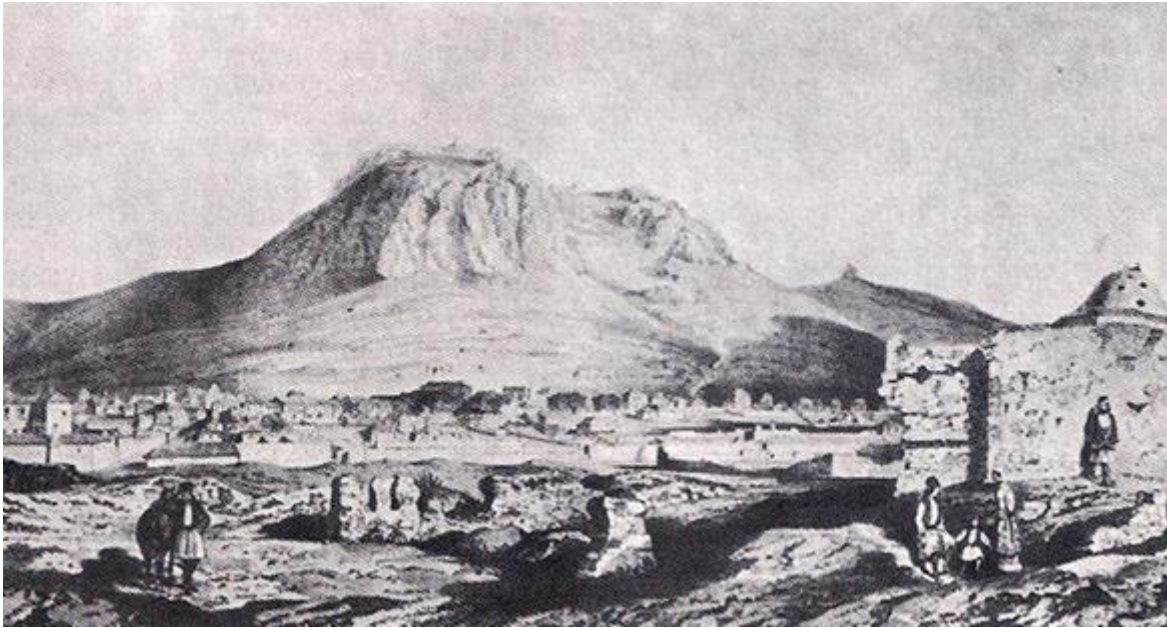
Αν οι Τούρκοι, σύμφωνα με τον Brengeri, ήξεραν να επωφεληθούν από τις διχόνοιες των καπεταναίων θα είχαν από καιρό τελειώσει με την επανάσταση.

Οι μεγαλύτερες καταχρήσεις γίνονταν όταν ένας καπετάνιος αναλάμβανε να κρατήσει μια θέση, που από στιγμή σε στιγμή θα δεχόταν εχθρική επίθεση. Αν οι στρατιώτες του είχαν την παραμικρή δυσαρέσκεια για τη συμπεριφορά του καπετάνιου ή για τη διατροφή και την πληρωμή, τον παρατούσαν σύξυλο κι έφευγαν. Κι εκείνος έπρεπε να ακολουθήσει το παράδειγμά τους ή να σταθεί στο πόστο του και να τον κατασφάζει ο εχθρός. Η Κυβέρνηση δεν είχε ούτε τη δύναμη, ούτε τα μέσα για να περάσει από τα ανοργάνωτα άτακτα στρατεύματα στην πειθαρχία των τακτικών» (σελ. 187).

Γιατί οι καπεταναίοι δεν ήθελαν τους ξένους εθελοντές

Κατά τον Brengeri η εχθρότητα των καπεταναίων προς τους ξένους αξιωματικούς και η κακομεταχείρισή τους ξεκινούσε από το φόβο τους μήπως ενθαρρυνθούν όσοι βρίσκονταν στην Ελλάδα και καταφθάσουν κι άλλοι από την Ευρώπη. Και σε περίπτωση που θα δυνάμωνε με τη βοήθεια των εθελοντών η Κυβέρνηση, οι καπεταναίοι θα αναγκάζονταν να πειθαρχήσουν *«εγκαταλείποντας το ληστρικό τους σύστημα».*

Τις αντιδράσεις του Κολοκοτρώνη για τη συγκρότηση τακτικού στρατού από τον Μαυροκορδάτο επικρίνει ο υπασπιστής του **Φωτάκος**: *«Ο Κολοκοτρώνης μεγάλως έσφαλε διότι δεν ηθέλησε να συγκροτήσει στρατιωτικά τμήματα εκ των έξωθεν ερχομένων ελλήνων και φιλελλήνων»* (σελ. 283-284).

Η Κόρινθος κατά την οθωμανική περίοδο. Ο Κωνσταντής Κολοκοτρώνης, πατέρας του Θεόδωρου, διατήρησε το αρματολίκι της περιοχής για τέσσερα χρόνια.

Περιγραφή του Κολοκοτρώνη από πρώσο εθελοντή

Ένας πρώσος υπολοχαγός, ο **Karl Martin Schrebian**, ήρθε το 1822 στην Ελλάδα αναζητώντας τύχη και στρατιωτική σταδιοδρομία. Μόλις διαπίστωσε πως δεν υπήρχαν πιθανότητες να αναλάβει διοίκηση, να πετύχει άλλο αξίωμα ή να πλουτίσει, εγκατέλειψε τη χώρα, αφού πρώτα πραγματοποίησε μια περιήγηση στο Μωριά, την Αττική και σε νησιά. Από το χρονικό που έγραψε, σταχυολογούμε την περιγραφή της συνάντησής του με τον Κολοκοτρώνη:

«Μπήκαμε στην κάμαρα με το δραγουμάνο μας χωρίς να μας αναγγείλει κανείς». Ο Κολοκοτρώνης είχε επισκέπτες. Ήταν τούρκοι αιχμάλωτοι από τις πρώτες οικογένειες της Τριπολιτσάς που ζητούσαν έλεος. Όπως όλοι οι ξένοι εθελοντές, ο Schrebian δεν παραλείπει να κατηγορήσει τον Κολοκοτρώνη για απληστία και φιλοχρηματία: *«Ενθυλάκωσε»*, γράφει, *«κατά την άλωση πολλά εκατομμύρια γρόσια και συγκέντρωσε θησαυρούς».*

Υπήρχαν ακόμα σημάδια της άγριας λεηλασίας στην πόλη. Είδε ο Schrebian στους δρόμους στρατιώτες με πολλά μαργαριτάρια και άλλα πολύτιμα αντικείμενα. (*«Aufenthalt in Morea, Attica und mehreren Inseln des Archipelagus»*, Leipzig, 1825, σελ. 51).

Ο πρώσος αξιωματικός περιγράφει τον Κολοκοτρώνη: Περασμένα τα πενήντα, βλέμμα αυστηρό, έκδηλη υπεροψία στην έκφραση μαζί με σκληρότητα, που προσπαθεί, αλλά χωρίς επιτυχία, να κρύψει. Είναι αμαθής, μ' όλο που παρασταίνει τον πολύξερο. *«Φαίνεται πως είναι και αναλφάβητος. Όταν του έδωσα τα ελληνικά συστατικά μου πρόσεξα πως τα κρατούσε ανάποδα. Μου τα ξανάδωσε δείχνοντας πως τα μελέτησε και τα βρήκε εντάξει»* (σελ. 53).

Στις δημόσιες εμφανίσεις του στην πόλη τον ακολουθούσε πάντοτε ένα σώμα από 80-100 διαλεκτούς στρατιώτες. Πλάι του οι δυο γιοι του και πίσω ένας στρατιώτης που κρατούσε ένα σάκο γεμάτο μικρά νομίσματα—παράδες— και πλήρωνε στα μαγαζιά για τα ψώνια του αρχηγού. Κάπου-κάπου έδινε κι ελεημοσύνες στους

φτωχούς που τύχαιναν στο δρόμο (σελ. 53).

Επιδημία στο Μωριά από τη σήψη των πτωμάτων στην Τριπολιτσά

Σε λίγο έφτασε και στο Άργος η επιδημία που ξεκλήριζε το Μωριά, μήνες τώρα, από την άλωση της Τριπολιτσάς. Το σύνταγμα των Τακτικών αποδεκατιζόταν εξαιτίας των στερήσεων. Ο Υψηλάντης μετακινήθηκε στην Κόρινθο με το σύνταγμα και τους ευρωπαϊούς εθελοντές. Τρεις αξιωματικοί προτίμησαν τον Μαυροκορδάτο που πρόσφερε «καλή πληρωμή».

Στην Κόρινθο τα στρατεύματα λιμοκτονούσαν. Και ο συνταγματάρχης Tarella, που αντικατέστησε τον Baleste στη διοίκηση του Τακτικού, ο οποίος αρρώστησε κι εκείνος, πραγματοποιούσε επιδρομές στα γειτονικά χωριά με 30 ως 40 στρατιώτες κι άρπαζε ό,τι έβρισκε μπροστά του.

Πολλές φορές έκαναν έφοδο στους νερόμυλους και λεηλατούσαν το άλεσμα των φτωχών χωρικών. «Παντού και πάντοτε οι φτωχοί είναι τα θύματα», παρατηρεί ο Brengeri. «Οι πλούσιοι και οι δυνατοί βρίσκουν τρόπο ν' αποφύγουν τον κίνδυνο και τη δυστυχία».

Αποψη της Κορίνθου από τους πρόποδες του Ακροκορίνθου. Διακρίνεται τούρκικο ιππικό σε καλπασμό. (Stackelberg: «La Grèce, vues pittoresques et topographiques», Παρίσι, 1834).

Άτακτες χριστιανικές ομάδες ληστοσυμμοριτών

Τέλη Μαρτίου του '21, είχαν ξεκινήσει να κατεβαίνουν από τα βουνά άτακτες ομάδες ληστοσυμμοριτών, που

άρχισαν να επιτίθενται και να λεηλατούν τουρκικές κοινότητες. (Διαβάστε στην «[Ελεύθερη Έρευνα](#)»: [Τυχοδιώκτες και μαχαιροφόροι](#)). Κληρικοί προέτρεπαν τους ρωμιούς σε κάθε χωριό, να αφανίσουν τους άπιστους μουσουλμάνους. Συχνά, οι πρώτοι ηγέτες ήταν ιερείς, που έβλεπαν από τη μεριά τους το θέμα ως θρησκευτική κάθαρση. Με αυτοσχέδια όπλα, ξύλα, μαχαίρια κ.ά., οι ρωμιοί της Πελοποννήσου στράφηκαν κατά του ανυπεράσπιστου οθωμανικού πληθυσμού.

Επιτίθονταν στα σπίτια τους, τους σκότωναν κι έπαιρναν ό,τι λάφυρο έβρισκαν. Δεν άφηναν —κυριολεκτικά— ούτε καρφή στον τοίχο! Άνοιγαν ακόμα και τους οθωμανικούς τάφους. Για το δημόσιο ταμείο δεν άφηναν βέβαια τίποτε, γι' αυτό σύντομα αναγκάστηκαν να αρχίσουν τα δάνεια από το εξωτερικό. Κι αυτά όμως, τα διαγούμιζαν οι «ημέτεροι» κι έτσι πάλι με άδειο ταμείο έμεναν, αλλά επιπλέον ήταν και χρεωμένοι. Νοοτροπία και καταστάσεις, που διαιωνίζονται έκτοτε στο κρατίδιο της Ρωμιοσύνης και φτάνουν με ολέθρια αποτελέσματα μέχρι τις μέρες μας. (Διαβάστε στην «[Ελεύθερη Έρευνα](#)»: [Η λαφυρομανία των «αγωνιστών» του '21](#)).

Είναι δύσκολο να φανταστεί κάποιος σήμερα, ότι ο ελλαδικός χώρος κάποτε, φιλοξενούσε ένα μεγάλο πληθυσμό οθωμανών. Ζούσαν σε μικρές κοινότητες. Αγρότες, έμποροι, κρατικοί υπάλληλοι και οι οικογένειές τους, δεν είχαν γνωρίσει άλλη πατρίδα για εκατοντάδες χρόνια. Μετά το 1821 όμως, τα ίχνη τους χάθηκαν εντελώς. Οικογένειες αγροτών, εμπόρων κι αξιωματούχων της Πύλης είχαν ζήσει εδώ για αιώνες. Τώρα όμως, δεν είχε μείνει ούτε ένας. Όπως έλεγαν οι ρωμιοί: «[Τους έφαγε το... φεγγάρι!](#)»! Δεκάδες χιλιάδες τούρκοι, άνδρες, γυναίκες και παιδιά σκοτώθηκαν μέσα σε μερικές βδομάδες. Μέχρι το Πάσχα (10 Απριλίου), «*δέκα έως δεκαπέντε χιλιάδες μουσουλμάνων εξολοθρεύθηκαν εν ψυχρώ αίματι και περί τας τρισχιλίας επαύλεις εδηλώθησαν*» (Τζ. Φίνλεϋ, τ. Α', σελ. 199). Πολλοί από τους σφαγέντες ήταν πρώην χριστιανοί, των οποίων οι προπάτορες είχαν ασπασθεί το μωαμεθανισμό, για να αποφύγουν φόρους. Οι περισσότεροι ήταν γυναικόπαιδα.

Σώθηκαν —προς το παρόν— μόνον όσοι πρόλαβαν να καταφύγουν στα κάστρα, τη μόνη διαφαινόμενη ελπίδα σωτηρίας τους, επειδή τα έλεγχαν ακόμα κάποιες δυνάμεις του οθωμανικού στρατού. Τα σπουδαιότερα από αυτά, ήταν τα κάστρα του Ρίου και του Αντίρριου, της Πάτρας, του Ακροκορίνθου, τα δύο κάστρα του Ναυπλίου, το Παλαμήδι και το Μπούρτζι, της Μονεμβασιάς, της Μεθώνης, της Κορώνης, το Νεόκαστρο και το Παλαιόκαστρο του Ναβαρίνου. Τα κάστρα ήταν επί το πλείστον κτισμένα παράλια σε δύσβατα σημεία και είχαν το πλεονέκτημα της δυνατότητας τροφοδοσίας από τον οθωμανικό στόλο.

Τα κάστρα πολιορκούσαν ομάδες ατάκτων υπό τη διοίκηση ντόπιων καπεταναίων, προεστών ή ιεραρχών που είχαν ξεσηκωθεί. Οι εξαθλιωμένοι από τις πολιορκίες οθωμανοί συνθηκολογούσαν σε αρκετές περιπτώσεις στην αρχή με τους πολιορκητές, αλλά όταν άνοιγαν τις πόρτες κι έμπαιναν μέσα οι ρωμιοί, ακολουθούσαν γενικές σφαγές και θηριωδίες.

Πολιορκία του Ακροκορίνθου

Μετά την αποτυχία των ρωμιών να καταλάβουν το Ναύπλιο με τη γενική έφοδο που επιχείρησαν στις 4 Δεκεμβρίου 1821, οι προσπάθειές τους επικεντρώθηκαν στην πολιορκία ενός άλλου κάστρου της Πελοποννήσου, του Ακροκορίνθου. Το κάστρο δεν θεωρούταν τόσο σημαντικό από στρατιωτικής πλευράς, γιατί δεν δεσπόζει επ' ακριβώς της εισόδου στην Πελοπόννησο, καθώς ένας στρατός έχει τη δυνατότητα να το παρακάμψει, ήταν όμως σημαντικό για το προσδοκώμενο πλιάτσικο των θησαυρών που υπήρχαν μέσα.

Ο Brengeri υπολογίζει ότι στην Κόρινθο είχαν συγκεντρωθεί γύρω στους 20.000 ρωμιούς. «*Μοναδική απασχόλησή τους ήταν να τρώνε και να πίνουν*». Οι στρατιώτες σεργιάνιζαν στην πόλη με χρυσές και ασημένιες

πιστόλες στο ζωνάρι τους. Κάθε μέρα πτώματα τούρκων βρίσκονταν στους δρόμους.

Οι 800 περίπου κλεισμένοι στο κάστρο του Ακροκορίνθου οθωμανοί, εκμεταλλευόμενοι την κατά καιρούς χαλαρότητα της πολιορκίας, τουλάχιστον μέχρι το φθινόπωρο του 1821, επιχειρούσαν επιτυχείς εξόδους για ανεφοδιασμό. Χαρακτηριστικά μάλιστα αναφέρεται ότι σε μια από αυτές είχαν κατορθώσει να μεταφέρουν στο φρούριο ολόκληρο κοπάδι από κασίκες και πρόβατα. Μετά την πτώση της Τριπολιτσάς όμως, τα πράγματα είχαν γίνει πιο δύσκολα γι' αυτούς.

Οι ρωμιοί είχαν τοποθετήσει σ' ένα αντικρινό ύψωμα δύο κανόνια που είχαν φέρει από την Ύδρα, και βομβάρδιζαν το κάστρο, ακόμα και τα σπίτια, αλλά χωρίς πρακτικό αποτέλεσμα, καθότι δεν γνώριζαν καλά τη χρήση τους. Ο αποκλεισμός όμως, ήταν ασφυκτικός.

Η έλλειψη τροφίμων, που γινόταν πια ιδιαίτερα αισθητή, οι επιδημίες που τη συνόδευαν, αλλά περισσότερο η ψυχολογική επίδραση από τη σφαγή της Τριπολιτσάς και την αιχμαλωσία του Κιαμίλ-μπέη, είχαν δυσμενή επίδραση στο ηθικό των πολιορκημένων. Ορισμένοι απελπισμένοι παραδόθηκαν στο στρατόπεδο των ρωμιών εγκαταλείμει στον οίκτο των νικητών. Οίκτος όμως, δεν υπήρχε.

Ο θησαυρός του μπέη

Ο **Κιαμίλ-μπέης** ήταν επιφανέστατος τούρκος της Πελοποννήσου, μεγαλοτσιφλικάς, γνωστός για τα αμύθητα πλούτη του. Είχε απέραντα τσιφλίκια στην Κόρινθο, τη Στυμφαλία, τη Νεμέα, τη Μαντινεία, τη Μεγαρίδα και αλλού. Ήταν πραγματικός κύριος ολόκληρων επαρχιών, ο πλουσιότερος τούρκος της εποχής. Από την κολοσσιαία αυτή κτηματική περιουσία είχε τεράστια ετήσια εισοδήματα και τα

αποταμιεύματά του σε χρήμα ήταν μεγάλα. Θεωρούσαν ότι είχε κρυμμένα ακόμα και ξένα νομίσματα, γιατί επί χρόνια αποταμίευε ανταλλάσσοντας τούρκικο χρήμα με τους ξένους έμπορους που επισκέπτονταν τον κόλπο της Ναυπάκτου. Οι ρωμιοί αρχηγοί υπολόγιζαν περισσότερο στο δικό του θησαυρό, παρά σε όλα τα άλλα λάφυρα του Ακροκορίνθου.

Ο Κιαμίλ-μπέης είχε συλληφθεί κατά την πτώση της Τριπολιτσάς κι οδηγήθηκε στο Άργος. Εκεί απολάμβανε ιδιαίτερες περιποιήσεις και αυτός και η οικογένειά του και οι 100-200 οθωμανοί αιχμάλωτοι, οι περισσότεροι

συγγενείς του, που αποτελούσαν την ακολουθία του. Η ευνοϊκή αυτή μεταχείριση οφειλόταν στο ότι είχε έρθει τότε σε επαφή με τον Υψηλάντη και με άλλους αρχηγούς και είχε δείξει διάθεση παράδοσης του Ακροκορίνθου και των θησαυρών του. Η ζωή του αποτελούσε εξαιρετικό ενέχυρο στα χέρια των ρωμιών, γιατί με αυτήν θα εκβιαζόταν τόσο η παράδοση του Ακροκορίνθου όσο και η αποκάλυψη και η παράδοση των θρυλικών του θησαυρών.

Εκ των προτέρων συμφωνία διανομής των λαφύρων

Ο Υψηλάντης με τη Γερουσία συνέταξαν και ψήφισαν στις 10 Δεκεμβρίου πρακτικό για την παράδοση του Ακροκορίνθου. Βασικός του όρος, εκτός από την παράδοση του φρουρίου που έπρεπε να προηγηθεί, ήταν η παράδοση των όπλων όλων των τούρκων με εγγύηση την ελεύθερη έξοδο από την Κόρινθο όσων την επιθυμούσαν, ενώ όσοι προτιμούσαν να ζήσουν εκεί θα έμεναν ελεύθεροι κι ανενόχλητοι στην άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων.

Προβλεπόταν επίσης, η καταμέτρηση των θησαυρών του Κιαμίλ-μπέη και της περιουσίας των άλλων οθωμανών, οι οποίοι θα είχαν το δικαίωμα να διατηρήσουν το ένα τρίτο της. Όσοι είχαν περιουσία μικρότερη των 2.000 γροσίων θα την κρατούσαν ολόκληρη. Για τον Κιαμίλ-μπέη προβλεπόνταν η διατήρηση του 1/3 της κτηματικής του περιουσίας σε περίπτωση που μετά το τέλος των επιχειρήσεων θα επέστρεφε στην Πελοπόννησο, καθώς και η παραμονή στην υπηρεσία του όσων δούλων το επιθυμούσαν. Για τον ίδιο υπήρχε επίσης ένα άρθρο ασυμπλήρωτο, που έμενε μυστικό μεταξύ του Υψηλάντη και της Γερουσίας. Κατά τον Φιλήμονα, αφορούσε την απελευθέρωσή του μόνο μετά την αποκάλυψη του θησαυρού του. Διαφορετικά, θα παρέμενε αιχμάλωτος ακόμη κι αν παραδινόταν το κάστρο.

Στις 15 Δεκεμβρίου ο Υψηλάντης, επιθυμώντας να προλάβει τα δυσάρεστα γεγονότα που ακολούθησαν την πτώση της Τριπολιτσάς, κάλεσε σε συμβούλιο τους αρχηγούς και όλοι υπέγραψαν συμφωνία διανομής των λαφύρων. Αποφάσισαν ότι σε περίπτωση παράδοσης του φρουρίου όλοι οι θησαυροί θα ανήκαν στο δημόσιο ταμείο, ενώ σε περίπτωση άλωσής του με έφοδο οι στρατιώτες που θα είχαν λάβει από την αρχή μέρος στην πολιορκία του, θα μοιράζονταν τα 2/3, ενώ το 1/3 θα ανήκε στο κοινό ταμείο. Έτσι, αποκλείονταν οι τυχοδιώκτες λαφυραγωγοί που θα έσπευδαν στο τέλος της πολιορκίας για να αποκομίσουν οφέλη.

Ο Κιαμίλ-μπέης πάντως δεν έδειχνε διάθεση συμβιβασμού, γιατί πίστευε στην έγκαιρη άφιξη τουρκικών ενισχύσεων. Γνώριζε εξ άλλου ότι οι ρωμιοί δεν θα τολμούσαν να τον πειράξουν, αφού ήταν ο μόνος που θα μπορούσε να τους αποκαλύψει πού ήταν κρυμμένοι οι θησαυροί του.

Κάποια στιγμή ζήτησε να του επιτρέψουν να συνομιλήσει με τον ευρισκόμενο εντός του φρουρίου ταμία του, **Αμπντούλ αγά**. Αλλά κατά την συνάντηση που επακολούθησε, οι παρευρισκόμενοι ρωμιοί παρατήρησαν ότι ο Κιαμίλ προσπαθούσε με διφορούμενες φράσεις και με διάφορα νοήματα να κάνει τον ταμία να καταλάβει ότι το φρούριο δεν έπρεπε να παραδοθεί.

Τότε, ο Ισθμός, όπου είχε μεταφερθεί και κρατούταν ο Κιαμίλ, έγινε θέατρο τραγικών στιγμών. Μετέφεραν εκεί δεκατρείς αιχμάλωτους αξιωματικούς μουσουλμάνους από τους κρατούμενους μαζί με τον Κιαμίλ και τους έσφαξαν μπροστά του. Ο Κιαμίλ δάκρυσε, αλλά δεν κάμφθηκε. «*Σκοτώστε κι εμένα έτσι*», είπε, «*αλλά δεν αλλάζω γνώμη, ούτε έχω τίποτε απ' όσα μου γυρεύετε*».

Ξεχωριστές διαπραγματεύσεις με τους αλβανούς και σφαγή τους

Οι διαπραγματεύσεις περί παράδοσης του φρουρίου κατ' ανάγκη τότε διακόπηκαν. Οι ρωμιοί αρχηγοί σκέφθηκαν τις χωριστές διαπραγματεύσεις με τους 150 αλβανούς στρατιώτες και τους 20 περίπου λαλαίους, κεχαγιάδες στα τσιφλίκια του Κιαμίλ, οι οποίοι ήταν κλεισμένοι στο φρούριο μαζί με τους τούρκους και πάντα ήταν πρόθυμοι να αποχωρίζονται τους ομόπιστούς τους για να γλιτώσουν.

Έτσι, όταν ο Κολοκοτρώνης, τον οποίο εμπιστεύονταν οι αλβανοί, επέστρεψε από την Πιάδα (Επίδαυρο) όπου βρισκόταν για λίγες μέρες, έσπευσε να έρθει σε επαφή μαζί τους. Συνθηκολόγησαν συμφωνώντας να παραδώσουν τα όπλα τους και να αναχωρήσουν για τη Ρούμελη. Κατέβηκαν από το κάστρο για να επιβιβασθούν στα καράβια, παίρνοντας μαζί τους από 1.000 γρόσια ο καθένας και το ένα τρίτο των κινητών πραγμάτων τους. *«Μόλις είδαν τα πλοία στην παραλία όρμησαν ξαφνικά και ρίχτηκαν στο νερό για να αποφύγουν επίθεση και σφαγή».*

Τους συνόδευε, γράφει ο **Brengeri**, ο ένας γιός του Κολοκοτρώνη και πολλοί ρωμιοί στρατιώτες. Κατά τη διάρκεια του ταξιδιού, ο Κολοκοτρώνης *«λησμονώντας τη συμφωνία, αποβίβασε τους αλβανούς στην πιο κοντινή ακτή και τους έσφαξε»* (σελ. 56-57).

Τη σφαγή των αλβανών ιστορεί κι ο **Σπηλιάδης** (τ. Α', σελ. 279-280).

Την περιγράφει κι ο βρετανός ιστορικός και φιλέλληνας **George Finlay**: «Εμίσθωσαν τέσσερα πλοία όπως διαπορμευθῶσι δια του κόλπου, αλλ' εσκυλεύθησαν των υπαρχόντων των κατά τον διάπλου, και πολλοί εσφάγησαν». («Ιστορία της ελληνικής επανάστασεως», έκδ. «Ίδρυμα της Βουλῆς των ελλήνων», Αθήνα, 2008, τ. Α', σελ. 273).

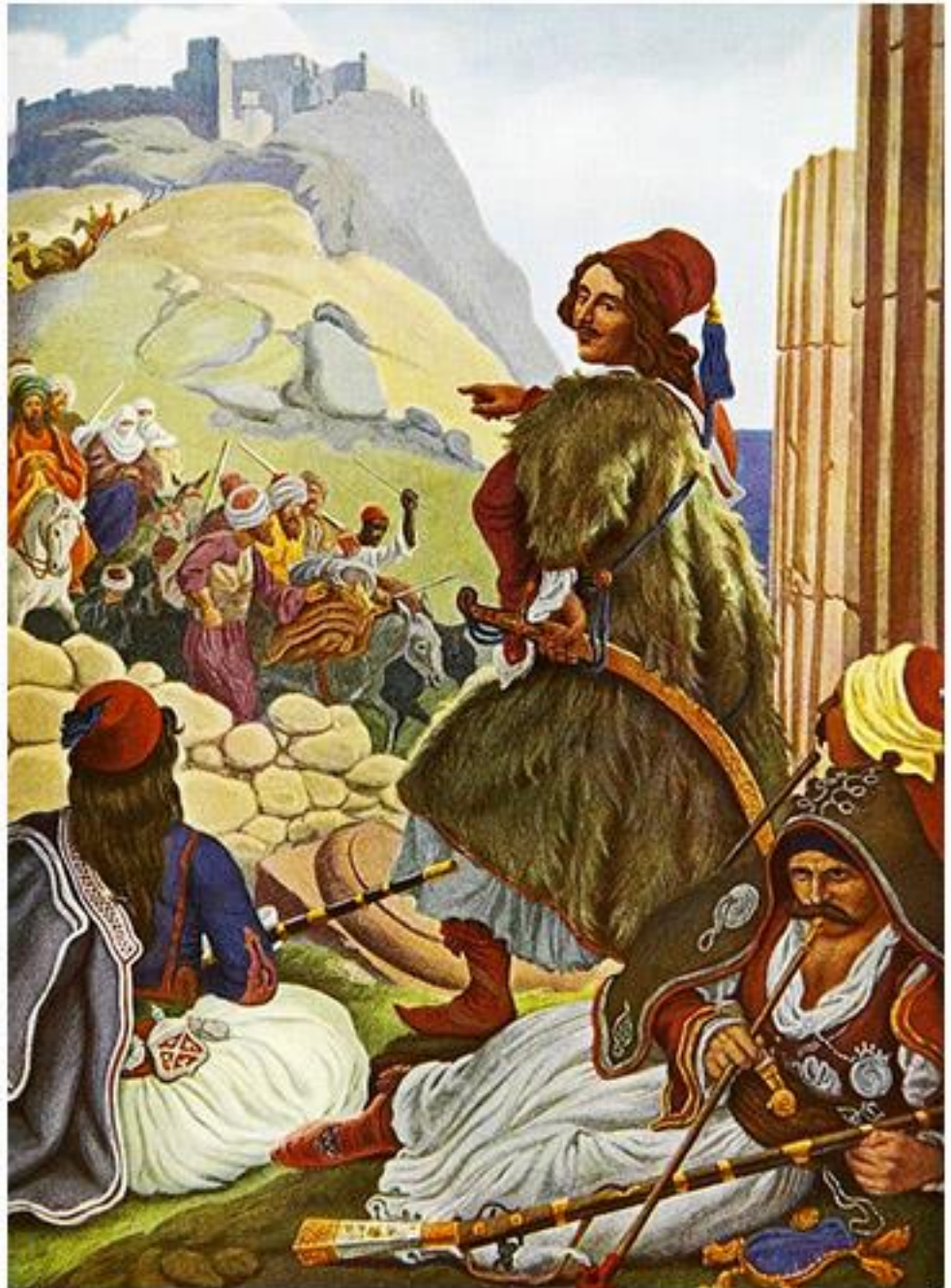
Ο βρετανός στρατιωτικός και περιηγητής **Thomas Gordon**, αναφέρει ότι σκοτώθηκαν οι μισοί από αυτούς. («Ιστορία της ελληνικής επανάστασης», έκδ. «Αρχιπέλαγος», Αθήνα, 2010, τ. Α', σελ. 224).

Συμφωνία με τους οθωμανούς για παράδοση του φρουρίου

Ύστερα από την αποχώρηση των αλβανών, αναγκάστηκαν και οι τούρκοι του Ακροκορίνθου να συνθηκολογήσουν. Ο Κιαμίλ-μπέης και οι υπόλοιποι τούρκοι αγάδες υποχρεώθηκαν από τη διαμόρφωση της κατάστασης να παραδώσουν το φρούριο στις 14 Ιανουαρίου.

Η συμφωνία της παράδοσης του φρουρίου που υπογράφηκε από τους Υψηλάντη, Πετρόμπεη, Κολοκοτρώνη, Αναγνωσταρά, Γιατράκο και από τη μεριά των τούρκων από τον κεχαγιά του Κιαμίλ-μπέη, τον καδή και δύο αγάδες, περιλάμβανε τους εξής όρους:

Τον πλήρη αποπλισμό των οθωμανών του Ακροκορίνθου, την παράδοση της περιουσίας χρηματικής και άλλης (κοσμημάτων, πολύτιμων λίθων και ασημικών) τόσο των στρατιωτικών και ιδιωτών όσο και του τουρκικού δημοσίου και την ασφαλή έξοδο και μεταφορά των τούρκων στην Ασία με πλοία ουδέτερης σημαίας. Μαζί τους μπορούσαν να έχουν δύο μόνον ενδυμασίες και μικρό χρηματικό ποσό για την κάλυψη στοιχειωδών αναγκών των πρώτων ημερών.

Ενώ πλησίαζε η ώρα της ανόδου των ρωμιών στρατιωτών στο κάστρο, πολλά σώματα άρχισαν να κινούνται με αταξία, γιατί οι αρχηγοί του υποπτεύονταν ο ένας τον άλλον για τα λάφυρα κι επιδίωκε ο καθένας να προλάβει τους άλλους.

Μετά την υπογραφή της συμφωνίας, πήρε ο Κολοκοτρώνης άνδρες από τα διάφορα στρατιωτικά σώματα και με τη συνοδεία του επισκόπου Δαμαλών Ιωνά, του Φωτάκου, του Πετμεζά και άλλων, έφτασε στη μεσημβρινή πύλη του Ακροκορίνθου.

Εκεί του υποδέχτηκαν οι τούρκοι αγάδες με επικεφαλής το φρούραρχο Ασλάν-μπέη, που του παρέδωσε τα κλειδιά του κάστρου τονίζοντας τη φράση: «Χαλάλι σας!».

Ο Κολοκοτρώνης σταύρωσε τρεις φορές το πάνω μέρος της πύλης και βροντοφώναξε: «Εμπάτε, έλληνες!».

Κι ενώ ο ηρωικός επίσκοπος Ιωνάς, καβάλα στο άλογό του, ύψωνε το σταυρό κι ευλογούσε τα μπαρουτοκαπνισμένα παλικάρια κι οι βράχοι αντιλαλούσαν από ανάκατες ζητωκραυγές και ντουφεκιές, ο γέρος του Μοριά, σκαρφαλωμένος στο πιο ψηλό σημείο του Κάστρου...

Εξωραϊσμένες ελληνοχριστιανικές περιγραφές των σκηνών ντροπής, που εκτυλίχτηκαν κατά την παράδοση του κάστρου του Ακροκορίνθου.

Σκηνές ντροπής

Με το που άνοιξαν οι πύλες όμως, οι ρωμιοί όρμησαν ακράτητοι κι άρχισαν πάλι τα έκτροπα και τις ακρότητες υπό την ευλογία του έφιππου επίσκοπου Δαμαλών, Ιωνά —όπως είχαν κάνει και στη Μονεμβασία και στο Ναβαρίνο και κυρίως στην Τριπολιτσά— καθώς και τη διαρπαγή των λαφύρων από στρατιώτες και άλλους, παρά τη συμφωνία να αφεθούν όλοι οι θησαυροί για το δημόσιο ταμείο σε περίπτωση που η κατάληψη του φρουρίου γίνονταν με συνθήκη κι όχι με έφοδο. Έτσι, στερήθηκε το δημόσιο ταμείο από ποσά που θα μπορούσαν να καλύψουν ανάγκες των επιχειρήσεων.

Κατά κύματα μπήκαν οι άτακτοι μέσα στο κάστρο. Η αρπακτικότητα τους κυριάρχησε, με αποτέλεσμα αντί να φύγουν οι οθωμανοί παίρνοντας ένα μέρος των υπάρχοντων τους, εν τέλει δεν τους άφησαν τίποτε, ούτε καν τα φέσια που φορούσαν. Πολλοί σφαγιάστηκαν παρά τη συμφωνία, άλλοι έγιναν δούλοι και σκορπίστηκαν σε διάφορα μέρη.

Κάποια στιγμή άρχισε και η κάθοδος των τουρκικών οικογενειών στην πόλη. Αλλά δεν προλάβαιναν να φθάσουν

στα σπίτια που είχαν ορισθεί για την εγκατάστασή τους. Μ' όλο που συνοδεύονταν από ένοπλους φρουρούς, σφάζονταν στο δρόμο.

Ο Υψηλάντης έστειλε στο κάστρο του υπασπιστή του με στρατιώτες για να συγκεντρώσουν όλα τα πολύτιμα αντικείμενα και να τα εξασφαλίσουν. Αλλά στο κάστρο βρίσκονταν κιόλας ο Κολοκοτρώνης και οι άλλοι καπεταναίοι που οικειοποιήθηκαν και φυγάδεψαν τα πιο πολύτιμα είδη. Κάθε καπετάνιος συνοδευόταν από έναν αριθμό οπαδών που λεηλατούσαν τα τουρκικά σπίτια και τη νύχτα πετούσαν τα λάφουρα έξω από τα τείχη, όπου τα παραλάμβαναν οι σύντροφοί τους. Απαγορεύτηκε η είσοδος ξένων στρατιωτικών, για να μη διεκδικήσουν μερίδιο από τα λάφουρα.

Ασυγκράτητη λαφυραγωγία

Κατά τον Φιλήμονα, η αξία των πολύτιμων λίθων και των σκευών που παραδόθηκαν στους ρωμιούς μαζί με τα χρηματικά ποσά, έφθαναν τα 2.000.000 γρόσια. Για αρχή, κατάφεραν να τα μαζέψουν σε μια αποθήκη κι έβαλαν απ' έξω φρουρά να τα φυλάει. Τα λάφουρα όμως είχαν κινήσει τις ορέξεις τόσο των αρχηγών όσο και των απλών στρατιωτών, που δεν άντεξαν κι επιτέθηκαν εναντίον της φρουράς, η οποία δεν κατόρθωσε να αντισταθεί. Έτσι άρχισε η διαρπαγή.

Τους πρώτους λαφυραγωγούς μιμήθηκαν κι άλλοι και στο τέλος προσέτρεξαν όλοι, και μεταξύ αυτών και αρχηγοί, όχι για να εμποδίσουν τη διαρπαγή, αλλά για να προλάβουν να εξασφαλίσουν τη μερίδα τους. **Ανάμεσα στους λαφυραγωγούς ήταν όχι μόνο οι στρατιωτικοί, που κατηγορούνταν έως τότε για ανάλογες πράξεις, αλλά και αρκετά από τα μέλη της Γερουσίας, που είχαν σταλεί στην Κόρινθο ακριβώς για να περιφρουρήσουν τα λάφουρα.**

Ο Υψηλάντης κατόρθωσε να διασώσει από τη λαφυραγωγία τα μισά περίπου, Από αυτά, εκτός από τα πολύτιμα αντικείμενα αξίας 800.000 γροσίων που αποφασίσθηκε να παραχωρηθούν στα ναυτικά νησιά, 100.000 γρόσια δόθηκαν στην Πελοποννησιακή Γερουσία για τις πολεμικές ανάγκες και αντικείμενα αξίας 200.000 γροσίων θα έμεναν «*παρά τη νεοσυστάτη εθνική διοίκησι, ως πρώτη του δημοσίου ταμείου ζύμη*». Ένα μικρό ποσό παραχωρήθηκε και στους 300 στρατιώτες που πρώτοι μπήκαν στο φρούριο.

Φαίνεται όμως, πως τα ναυτικά νησιά δεν πήραν τελικά αντικείμενα αξίας 800.000 γροσίων. Μέλη του εκτελεστικού και του βουλευτικού είχαν παρευρεθεί στη δημοπρασία που έγινε κι αγόρασαν σε εξευτελιστική τιμή πολύτιμα αντικείμενα χωρίς επιπλέον πολλοί από αυτούς ούτε καν να καταβάλουν εν τέλει το ευτελές αντίτιμο. Ένα μήνα μετά την κατάληψη του φρουρίου, στις 13 Φεβρουαρίου του 1822, ο μίνιστρος της Οικονομίας Πανούτσος Νοταράς έγραφε στους υδραίους, σπετσιώτες και ψαριανούς ότι τους στέλνει «*τα ευρεθέντα τζοβαίρικά εν τω φρουρίω της Κορίνθου, συμποσούμενα κατά την γενομένην εκτίμησιν αυτών εις γρόσια 213.140,*

σφραγισθέντα εις εν κιβώτιον με δύο σφραγίδας».

Τους έπνιξαν όλους!

Η συμφωνία με τους οθωμανούς για την εγγύηση της ζωής τους με την παράδοση του Ακροκορίνθου παραβιάστηκε κι αυτή από τους ρωμιούς. Με διαταγή του Πανουργιά, ο οπλαρχηγός Μαρκίζης βύθισε τα δύο πλοία, που μετέφεραν στη Μικρά Ασία τις λίγες εκατοντάδες οθωμανούς, όσους είχαν γλιτώσει από τις σφαγές κατά το πλιάτσικο.

Για το συγκεκριμένο γεγονός, ο **Αμβρόσιος Φραντζής** επιχειρεί να αποκρύψει την απανθρωπιά αυτή και τα ρίχνει στη... φουρτούνα: «*Κατά δυστυχίαν όμως τρικυμίας επιπεσούσης εις την θάλασσαν επνίγησαν άπαντες*».

Οι επανειλημμένες παρασπονδίες των ρωμιών έκαναν τους οθωμανούς στα υπόλοιπα φρούρια να υπερασπίζονται τους εαυτούς του με απίστευτη επιμονή. Πεπεισμένοι ότι καμία υπόσχεση δεν θα τηρούσαν οι χριστιανοί, αποφάσισαν να υποφέρουν κάθε στέρηση, παρά να συνθηκολογούν.

Ο τραγικός θάνατος του Κιαμίλ-μπέη θρηνείται σε δημοτικό τραγούδι

Έμεναν ακόμη οι περίφημοι θησαυροί του Κιαμίλ-μπέη, στους οποίους απέβλεπαν ιδιαίτερα οι αρχηγοί. Ο περήφανος μπέης όμως, αρνιόταν πεισματικά να αποκαλύψει τη θέση που ήταν κρυμμένοι. Γι' αυτό φυλακίστηκε μαζί με την οικογένειά του στο φρούριο, αλλά παρά τις σκληρές πιέσεις, τα βασανιστήρια και τις δυσάρεστες συνθήκες διαβίωσης αρνήθηκε μέχρι το θάνατό του, τον Ιούλιο του 1822, να μιλήσει για τους θησαυρούς του. Αρνιόταν μάλιστα, ακόμη και την ύπαρξή τους. Υποστήριζε ότι όλη του την περιουσία την είχε δαπανήσει κατά την πολιορκία της Τριπολιτσάς.

Το τραγικό τέλος του Κιαμίλ-μπέη απαθανάτισε η λαϊκή Μούσα. Η αιχμαλωσία και ο θάνατός του έγιναν δημοτικό τραγούδι:

*Πήραν τα κάστρα πήραν τα, πήραν και τα ντερβένια,
πήραν και την Τριπολιτσά την ξακουσμένη χώρα.*

*Κλαίνε στους δρόμους τούρκισες, κλαίνε κι εμιροπούλες.
— Αχ! Πούσαι και δε φαίνεσαι καμαρισμέν' αφέντη,
πούσουν κολώνα του Μωριά και φλάμπουρο στην Κόρθο,
πούσουν και στην Τριπολιτσά καμαρωμένος πύργος.*

*Στην Κόρθο πλια δε φαίνεσαι, μηδέ μες τα σαράγια,
ένας παπάς σου τα 'καψε τα έρμα τα παλάτια.*

*Κλαίνε τ' αχούρια γι' άλογα και τα τζαμιά γι' αγάδες,
κλαίει και η Κιαμήλαινα το δόλιο της τον άντρα.*

Σκλάβος ραγιάδων έπεσε και ζει ραγιάς ραγιάδων.

Σύμφωνα με αυτά, που μαθαίνουμε στα σχολεία, τα κλέφτικα τραγούδια, τα δημώδη άσματα κ.ά. δημιουργήθηκαν από άγνωστους ποιητές - απλούς ανθρώπους του λαού αντανakλώντας συναισθήματα και πόθους της Ρωμιοσύνης εκείνης της εποχής, έφτασαν δε ως τις μέρες μας μεταδιδόμενα από στόμα σε στόμα.

Στην πραγματικότητα όμως, πολλά ιστορικά δημοτικά τραγούδια που διδασκόμαστε είναι πλαστά. Δεν γράφτηκαν από απλούς ανθρώπους, αλλά από επώνυμους λόγιους κι όχι κατά την εποχή που αναφέρονται, αλλά πολλές δεκαετίες ή ακόμα και αιώνες —σε ορισμένες περιπτώσεις— αργότερα.

Δεν έφτασαν ως εμάς από στόμα σε στόμα, αλλά επειδή έχουν συμπεριληφθεί στη διδακτέα ύλη των σχολικών βιβλίων, όπου παρουσιάζονται ως αυθεντικά. Επίσης, δεν έχουν σκοπό να περιγράψουν τα συναισθήματα της Ρωμιοσύνης, αλλά ακριβώς το αντίθετο: Να χειραγωγήσουν τους ρωμιούς, να τους κάνουν να πιστεύουν δηλαδή, ότι αυτά ήταν διαχρονικά τα συναισθήματά τους εμπεδώνοντας έτσι στο ετερόκλητο πλήθος επήλυδων στον ελλαδικό χώρο εθνικοθρησκευτική συνείδηση και καλλιεργώντας τους παράλληλα, μεγαλοϊδεατικά οράματα.

Ένα άλλο επίσης δημοτικό άσμα της Ρωμιοσύνης, ίσως από τα πιο εύρυθμα τσάμικα της Πελοποννήσου, θρηνεί για το θάνατο ενός νεαρού μουσουλμάνου άρχοντα της Πάτρας, ονόματι **Σελήμ-μπέη**. Πιο συγκεκριμένα, θρηνείται ένας ευγενής μουσουλμάνος, που έπεσε θύμα απαγωγής από ληστές της Πελοποννήσου, οι οποίοι, αφού δεν έλαβαν τα λύτρα που ζήτησαν από τον πατέρα του απαχθέντα, ονόματι **Χατζή-μπέη**, δολοφόνησαν το γιο του κρεμώντας τον από ένα πλάτανο.

*Αχ Σελήμπεη, Σελήμπεη, Σελήμπεη,
γιος του Κατση-μπέη, γιος του Κατση-μπέη,
με τα φρύδια τα γραμμένα,
κλαίνε τα μάτια μου για σένα.*

*Σελήμπεη μπετόπουλο, μικρό μου αρχοντόπουλο,
Σελήμπεη πασόπουλο, της Πάτρας αρχοντόπουλο,
που 'χεις στο κάμπο κτήματα, στην Πάτρα καταστήματα.*

*Αχ που κρέμασαν, που κρέμασαν το μπόι σου
πω πω Σελήμπεη, γιος του Κατσήμπεη.
Αχ το μαργαριταρένιο,
κρίμα μωρέ ήταν το καημένο.*

*Κλάψε βρε μάνα μια και δυο,
δεν ξανακάνεις τέτοιο γιο.*

Μ' άλλα λόγια, σ' ένα ρωμείο τραγούδι φαίνεται να υμνείται ένας ευγενής τούρκος κάτοικος της Πελοποννήσου που έπεσε θύμα των χριστιανικών ληστρικών συμμοριών της εποχής του, αντί να δοξάζεται η ένδοξη ρωμείκη «κλεφτουριά» που οργάνωσε την απαγωγή! **Η ιστορική αλήθεια για το '21 είναι πολύ διαφορετική από αυτά που μας μαθαίνουν στο σχολείο.** (Διαβάστε στην «[Ελεύθερη Έρευνα](#)»: [Διαβαλκανικός μουσικός συγκρητισμός](#)).

Ένα άλλο γνωστό, δήθεν παραδοσιακό τραγούδι, που απηχεί υποτίθεται τη θλίψη των ρωμιών για την άλωση της Κωνσταντινούπολης είναι ο πολυδιαφημισμένος «**Θρήνος της άλωσης**» (πάλι με χρόνους με καιρούς...), δεν γράφτηκε όμως την εποχή της άλωσης, αλλά εκατονταετίες αργότερα, τον 19^ο αιώνα.

Το κλέφτικο «**Ο αποχαιρετισμός τού κλέφτη**» (μάνα, σου λέω, δεν μπορώ τους τούρκους να δουλεύω...), όπου παρουσιάζεται ένας κλέφτης να μην αντέχει δήθεν τους τούρκους και να παίρνει τα βουνά, δεν γράφτηκε από κάποιον ανώνυμο της οθωμανικής περιόδου, αλλά από τον διακεκριμένο λόγιο Παύλο Λάμπρο, αρκετές δεκαετίες μετά το '21.

(Διαβάστε στην «[Ελεύθερη Έρευνα](#)»: [Πλαστός ο «θρήνος της άλωσης](#)»).

Ωμότητες και σωματεμπορία

Ύστερα από τη σφαγή του Ακροκορίνθου στήθηκε παζάρι με τα προϊόντα της λαφυραγωγίας. Το ίδιο γινόταν κάθε φορά. Γράφει, για παράδειγμα, ο **Thomas Gordon** στην Ιστορία του: «*Επί ένα μήνα (μετά την καταστροφή του Δράμαλη) οι πόλεις του Μωριά είχαν μεταβληθεί σε παζάρια. Ξεπουλούσαν τα λάφυρα. Στους δρόμους κρεμούσαν ολημερίς ακριβά άρματα και πλούσιες τουρκικές φορεσιές. Καμήλες και άλογα αγοράζονταν για μερικά σελίνια*». Ο άγγλος **John Carne**, που πέρασε από την Τριπολιτσά μετά την άλωση, γράφει, ότι όλα τα πλούτη των τούρκων έπεσαν στα χέρια των στρατιωτών. «*Γυναικεία στολίδια, πλούσιες φορεσιές, έπιπλα και σκεύη πουλήθηκαν ύστερα από την άλωση πάμφθηνα*». («*Letters from the East*», Λονδίνο, 1825, σελ. 550).

Εκτός όμως από λάφυρα, οι ρωμιοί πουλούσαν και οθωμανές. Ο Brengeri περιγράφει το όργιο σωματεμπορίας που ακολούθησε τη σφαγή του Ακροκορίνθου: «*Πουλούσαν γυναίκες και κορίτσια 30 ως 40 γρόσια τη μία, ανάλογα με την ηλικία και την ομορφιά τους. Ο πρίγκιπας Υψηλάντης δεν μπόρεσε να εμποδίσει αυτό το φρικαλέο εμπόριο*».

Αγόρασε κι ο ίδιος μια τουρκάλα. Το ίδιο έκαναν κι άλλοι ξένοι αξιωματικοί που βρίσκονταν στην Κόρινθο.

Άγριες σκηνές και ωμότητες διαδέχονταν η μία την άλλη: «*Μια μέρα, περνώντας από την αγορά, είδα πλήθος συγκεντρωμένο. Ζύγωσα και είδα μια νεαρή τουρκάλα που οι έλληνες στρατιώτες, ύστερα από κάθε λογής προσβολές και ταπεινώσεις, την είχαν μαχαιρώσει πολλές φορές στο πρόσωπο και στα χέρια. Το θύμα σύρθηκε όλη τη νύχτα με τα γόνατα και έφθασε στην πλατεία για να ζητήσει βοήθεια. Οι έλληνες που την τριγύριζαν, την έφτυναν, ξέσχιζαν τα ρούχα της και την έβριζαν πουτάνα τουρκάλα. Τα ανοιχτά τραύματά της που αιμορραγούσαν θα μπορούσαν να συγκινήσουν και πέτρινη καρδιά*».

Έτρεξα στο σπίτι του Κωλέτη, μινίστρου του Πολέμου, και τον παρακάλεσα να στείλει δύο στρατιώτες για να απομακρύνουν αυτό το δύστυχο πλάσμα και να δώσουν ένα τέλος στο μαρτύριό του. Ο Κωλέτης έδωσε αμέσως εντολή. Σε λίγο ήρθαν στην Αγορά δύο άνδρες, άρπαξαν την τουρκάλα με βάρβαρο τρόπο, την πήραν παράμερα, τη σκότωσαν με τρεις σπαθιές και την παράτησαν στα σκυλιά. Ήταν μια από τις φρικαλέες σκηνές που αντίκριζα καθημερινά» (σελ. 180).

Τη φρικτή αυτή σκηνή έτυχε να παρακολουθήσει κι ο νεαρός σπουδασμένος στην Ευρώπη δεύτερος γραμματέας της Βουλής, **Γ. Ψύλλας**, ο οποίος ζήτησε από τον Υψηλάντη να «*λάβη εις το μέλλον αυστηρά μέτρα, όπως μη επαναλαμβάνονται υπό τας όψεις αυτής της Κυβερνήσεως τοιαύται πράξεις, εμφανίσει μεγίστην θηριωδίαν και κατ' ανθρώπων τους οποίους έπρεπε να προστατεύη η ιερότης των συνθηκών και κατά γυναικών μάλιστα, τας*

οποίας, έκτος των άλλων, αυτή η ίδια των φυσική αδυναμία έπρεπε να υπερασπίζη.

»Εις δε τους λόγους μου τούτους ψυχρώς απήντησεν ο Πρόεδρος Δημ. Υψηλάντης, ότι επαινεί μεν τα φιλόανθρωπα αίσθήματά μου, άλλ' έπρεπε να γνωρίζω ότι τοιαύται πράξεις παρακολουθούν πάντοτε τας επαναστάσεις». («Απομνημονεύματα του βίου μου, μνημεία της ελληνικής Ιστορίας», έκδ. Ακαδημίας Αθηνών, Αθήνα, 1974, σελ. 77-79).

Ο γερμανός εθελοντής **Franz Lieber** παρακολούθησε στην Κόρινθο μια άλλη φρικαλέα σκηνή. «Στις 27 Φεβρουαρίου με πλησίασε μια τουρκάλα που μόλις της είχαν κόψει το μπράτσο. Έβγαζε άναρθρες κραυγές. Την περιτριγύριζαν έλληνες και τη χλεύαζαν. Τελικά, πείσθηκε κάποιος να την απαλλάξει από το μαρτύριο αποτελειώνοντάς την. Της έγνεψε να τον ακολουθήσει. Σ' ένα πλαϊνό δρόμο πήρε μια μεγάλη πέτρα και τη χτύπησε στον τράχηλο. Η γυναίκα σωριάστηκε καταγής. Εκείνος ξεκίνησε να φύγει. Τον θερμοπαρακάλεσα να την αποτελειώσει πυροβολώντας την. Αρνήθηκε. Τον εξόρκισα να τη σκοτώσει, αλλά εκείνος μου απάντησε:

— Το φουσέκι κάνει 15 παράδες. Δεν θα το ξοδέψω για λόγου της!...

»Τελικά, δέχτηκε να την πυροβολήσει. Αλλά τη χτύπησε στον ώμο. Τότε πήρα την πιστόλα του και κομμάτιασα το κρανίο της». (Tagebuch meines Aufenthaltes in Griechenland, Leipzig, 1823, σελ. 133-134).

Γράφει επίσης ο **von Lübtow** ότι στην Κόρινθο, ύστερα από τη συνθηκολόγηση του Ακροκορίνθου, οι Έφοροι και οι Προεστοί μοιράστηκαν μεταξύ τους τις τουρκάλες. Αλλά και πολλοί εθελοντές «αμείφθηκαν με γυναίκες για τις υπηρεσίες τους». Οι άλλες, «καταδικασμένες για τις πιο βάνουσες δουλειές», εγκαταλείφθηκαν στην τύχη τους κι έπρεπε να ζήσουν από τις ελεημοσύνες. Οι περισσότερες, γράφει ο Lübtow, εξοντώθηκαν από τους στρατιώτες.

Είδε μια μαύρη, που σερνόταν σαν ίσκιος από πόρτα σε πόρτα, να δέχεται από μικρή απόσταση δυο πυροβολισμούς από πιστόλα χωρίς να πάθει τίποτα. «Έχει μέσα της το σατανά», φώναζαν οι ρωμιοί και ρίχτηκαν απάνω της με τα μαχαίρια. Κάποιος γερμανός εθελοντής έδωσε τέλος στα βάσανά της με το σπαθί. Ένας γιατρός που την εξέτασε δεν βρήκε ούτε ένα τραύμα στο σώμα της. Ήταν τόσο σκελετωμένη, που το δέρμα είχε κολλήσει στα κόκαλα. Έτσι τα βλήματα ξεγλίστησαν.

Σύγχυση γενική επικρατούσε στην Κόρινθο. «Οι έλληνες δεν είχαν στο νου τους άλλο τίποτα από το να αγοράζουν και να πουλάνε τα τουρκικά λάφυρα. Μας πλεύριζαν κάθε στιγμή και μας ρωτούσαν αν θέλουμε να αγοράσουμε όμορφες και φτηνές τουρκάλες» (Brengerī, σελ. 186).

Τέτοιες αγοραπωλησίες είχαν αρχίσει από την Τριπολιτά. Γράφει ο γάλλος εθελοντής **Olivier Voutier** στο χρονικό του: «Στην αρχή του ξεσηκωμού οι έλληνες έβλεπαν με αδιαφορία, ακόμα και με αποστροφή τις όμορφες τουρκάλες αιχμάλωτες. Υπήρχε η πρόληψη πως θα τους έβρισκε βόλι αν πήγαιναν κηλιδωμένοι στον πόλεμο. Αλλά στα στρατόπεδα χάθηκε αυτή η αγνότητα» (σελ. 155).

Όλοι οι ξένοι εθελοντές που είχαν συγκεντρωθεί στην Κόρινθο αγόραζαν νεαρές τουρκάλες. Γράφει ο **Franz Lieber**: «Το βράδυ, ένας κορσικανός, που έλεγε πως είναι λοχαγός και έμεινε μαζί μας, αγόρασε μια τουρκάλα είκοσι χρόνων». (Tagebuch meines Aufenthaltes in Griechenland, Leipzig, 1823, σελ. 134).

Βιβλιογραφία:

- «**Ιστορία του ελληνικού έθνους**», έκδ. «Εκδοτική Αθηνών Α.Ε.», Αθήνα, 1979.
 - Κων/νου Παπαρρηγόπουλου: «**Ιστορία του ελληνικού έθνους**», έκδ. Ν. Δ. Νίκας Α.Ε.», Αθήνα, 1930.
 - Γεωργ. Φίνλεϋ: «**Ιστορία της ελληνικής επανάστασεως**», έκδ. «Ίδρυμα της Βουλής των ελλήνων», Αθήνα, 2008.
 - Τόμας Γκόρντον: «**Ιστορία της ελληνικής επανάστασης**», έκδ. «Αρχιπέλαγος», Αθήνα, 2010.
 - Σπ. Τρικούπη: «**Ιστορία της ελληνικής επανάστασεως**», έκδ. «Χρ. Γιοβάνη», Αθήνα, 1978
 - Νικ. Σπηλιάδου: «**Απομνημονεύματα**», έκδ. «Χ. Νικολαΐδου Φιλαδέλφειας», Αθήνα, 1851.
 - Διον. Κόκκινου: «**Η ελληνική επανάστασις**», έκδ. «Μέλισσα», Αθήνα.
 - Κυρ. Σιμόπουλου: «[Πώς είδαν οι ξένοι την Ελλάδα του '21](#)», έκδ. «Στάχυ», Αθήνα, 1999.
-

Το άρθρο αποτελεί μέρος του **Αφιερώματος:**

[1821: Η αποστασία των ρωμιών.](#)
